

2025

Lesbrief
2

Ommakeer op Urk

Urk in 1795

VERSCHILLEN

1795

2025

Thema:
**De Bataafse &
Franse periode**
1795-1813

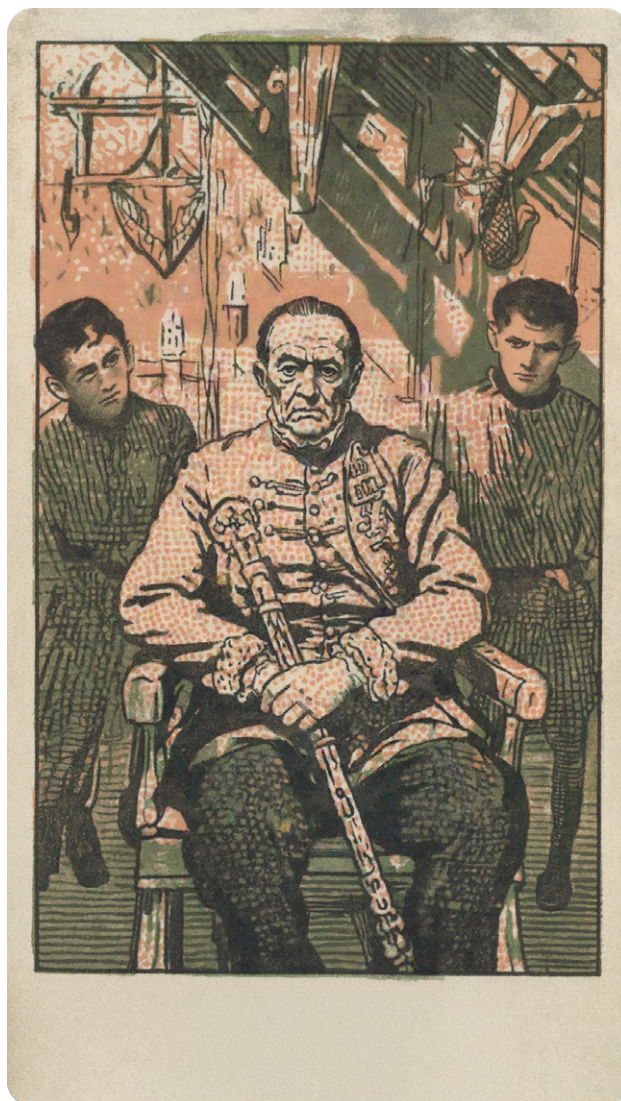
INFORMATIE

OMMEKEER OP URK

De schout

Op Urk werd de ruzie tussen de patriotten en orangisten steeds duidelijker voelbaar. De ruzie draaide om de schout. Dat was de belangrijkste man van het eiland. De schout besliste over alles: hij bestuurde Urk, oordeelde bij ruzies, betaalde salarissen uit, zorgde dat de dijken stevig bleven en, misschien wel het mooiste van alles, hij verdeelde het geld van de strand- en zeevond. Alles wat er op het strand of in zee werd gevonden, kwam eerst bij de schout terecht. Wie de schout was, die had macht én geld.

Klaas Brands was in 1779 schout geworden. Maar de families Romkes en Nentjes waren woedend. Zij vonden dat zij meer recht hadden op die macht. Dus begonnen ze protesten. Ze riepen op het plein, probeerden zelfs het huis van schout Brands omver te trekken en verzonnen beschuldigingen. Maar het hielp niets: de lasteraars kregen boetes en Klaas Brands bleef schout.

De stadhouder vlucht

15 jaar later. De Franse soldaten marcheerden Nederland binnen. De stadhouder vluchtte naar Engeland en in januari 1795 werd in Amsterdam de Bataafse Republiek uitgeroepen. De oude macht was weg. De patriotten grepen hun kans en vormden nieuwe besturen.

Met dank aan onze sponsors:

Een nieuwe schout op Urk

Ook op Urk veranderde het bestuur. Het was niet langer iemand uit de tweede stand die de schout benoemde, maar er moest een comité komen dat namens de mensen sprak. De families Romkes en Nentjes hadden de meerderheid op Urk en grepen de kans om hun eigen man te kiezen: Klaas Dubbelszoon de Baas werd de nieuwe schout. Toch waren de heren Brands niet helemaal uitgeschakeld. Grubbelt Brands, een neef van de afgezette schout, behield belangrijke taken: hij bleef verantwoordelijk over de strandvond en het toezicht op de zeevering. Zo raakte Urk verdeeld in twee kampen. Het ene deel stond achter de patriotten, het andere deel achter de orangisten. Zelfs

dominee Schmidt koos fel partij voor de patriotten. De ruzies liepen zo hoog op dat het heilig avondmaal in de kerk meerdere keren niet doorging.

Op het kleine eiland Urk voelde de strijd om de macht misschien nog wel groter dan in de rest van het land. Iedereen kende elkaar en veel Urkers waren ook afhankelijk van de grootste ruziemakers. Soms moest je dus wel partij kiezen. Het werd een felle strijd om belangrijke posities op het eiland te bemachtigen. Want wie de schout was, had macht, maar wie over de strand- en zeevond ging had invloed op een belangrijke geldstroom voor Urk. Voor de vissers vaak belangrijker dan de visserij.

